

a jénai Contax értelme

A ~ tehát – szemben a szakirodalom belátható túlnyomó részének állításával – nem előfutára a Kievnak. Az 1946–47-ben a Szovjetunió számára Jénában kidolgozott prototípus, majd nullszéria, mely ideiglenesen a Contax, később a Kiev elnevezést viselte, az első pillanattól kezdve mindvégig a tartozékcsumkáján viselte a szovjet sorszámozást. 1947-ben már sorozatgyártásba került, előbb a szovjet megszállási övezetben, később a Szovjetunióban. *Ezután*, 1948-ban kezdődött meg a rendkívül kis példányszámú ~ sorozatgyártása.

Miért volt szükség rá? Miért kellett a Drezből Kijevbe áttelepített Contax mellett még egy ~ is, amely hajszálla ugyanúgy nézett ki, mint a másik, de mégsem volt tökéletesen csereszabatos vele egyetlen csavarkája sem? A kérdés megválaszolása nem igényel erőfeszítést azoktól, akik nyitott szemmel éltek a kommunizmusban. A ~ra vonatkozó levéltári adatok összegyűjtője, Bernd K. Otto (2001, 38) közli 1948. márc. 8-ról a következőket: „Kolesznyicsenko gárdavezérőrnagy számára összeállítandó egy Alekszandrov mintájú nagy objektívkészlet, táskával. A Flektoskop tükörreflextolatból világosat [krómozottat? lakkozottat?] kér. Szmirnov tábornok megelégszik a kis készlettel. Legyen benne revolverkereső, fénymérő, nagylátószögű, portré- és teleobjektív, legyen 1:1,5-es nyílású Sonnar normálobjektív. Ugyanilyen készlet menjen Jakovlev vezérezerdesnek is.”

A Kiev fényűző kis készülék volt, amelyből az 1950-es években csak a káderboltokba jutott. Az Arzenal néhány ezret gyártott belőle évente, miközben a Szovjetunió lakossága 200 millió volt. A XX. Kongresszus küldöttei vásárolhattak vagy kaptak belőle, de a legfőbb káderek nem elégedhettek meg ugyanazzal, amivel ők. A Kiev a híres német Contax fényképezőgép szovjet másolata volt – a ~ viszont maga volt az eredeti, a világhírnévű Carl Zeiss Jena gyártmánya. Ez a magyarázata annak, amit a nyugati fényképezőgép-történészek nem értenek: hogy

ezt a jó pár évig gyártott fényképezőgépet sohasem árusították, nem hirdették, katalógusban nem ismertették, pedig volt belőle még elefántcsontszínűre lakkozott luxusváltozat is.

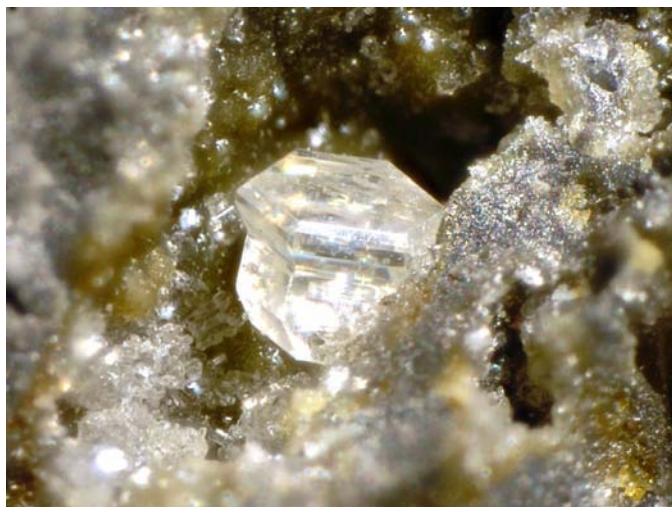
Olyan ez, mint a pravoszláv templomban az ikonostázba vágott két szélső, kis kapu és a nagy, kétszárnyú középső. Más léphet be a cárcapun, más a szélsőkön, a hívek pedig egyiken sem. Vagy olyan, mint a koreai nyelv. Mártonfi Ferenc tanulmányából (1972) tudjuk, hogy koreaira nem lehetett egyazon kifejezéssel lefordítani az *elvtárs* szót, mert elvtárs legalább kétféle van. Más elvtárs megszólítás dukál a szinte közrendűnek, más elvtárs a valóban főméltóságúnak. A Kiev az előbbinek, a ~ az utóbbinak felel meg.

Irod.: MÁRTONFI Ferenc, *A tiszteletiség kifejezési formáiról a kelet- és délkelet-ázsiai nyelvekben*, Általános Nyelvészeti Tanulmányok, 8(1972); Robert ROTOLONI, *Nikon rangefinder camera*, Hove, 1983; Regina J. CORNWALL, *15. Auktion*, Köln, 1984; Richard HUMMEL, *Spiegelreflexkameras aus Dresden*, Leipzig, 1995; Hans-Jürgen KUČ, *Auf den Spuren der Contax*, II, Hückelhoven, 1997; Charles BARRINGER, *The Jena Contax. Brief history and spotter's guide*, Zeiss Historica, 21(1999), 1. sz.; Herbert BLUMTRITT, *Die Geschichte der dresdner Fotoindustrie*, Stuttgart, 2000; Minoru SASAKI, *Contax to Kueb. A report on the mutation*, Tokyo, 2000; Bernd K. OTTO, *Von der Carl Zeiss Jena-Contax zur Kiev*, PhotoDeal, 34(2001/III); FEJÉR Zoltán, *Hungarian cameras / Ungarische Kameras*, Bp., 2001; Hartmut THIELE, *Deutsche Photooptik von A–Z*, München, 2003; Jean-Loup PRINCELLE, *The Authentic Guide to Russian and Soviet cameras*, Ondreville sur Esnonne, 2004; Peter HENNIG, *Kiev rangefinders*, <http://www3.telus.net/public/rpnchbck/zconrfKiev.htm>, 2005; Bernd K. OTTO, *Die Ur-Kiev kam aus Jena*, PhotoDeal, 51 (2005/IV).

Horváth Iván

jódargirit (AgI; jodit, jodirit, jód-ezüst; ezüst-jodid)

Ezüstvegyület, hexagonális rendszerben kristályosodó halogenid ásvány. A természetben ezüstérc oxidációs övé-

Jódargirit

ben képződik, főként Mexikóban, Chilében, Ausztráliában és Nevadában. Mesterséges előállítása során ezüstsók vizes oldatához alkáli-jodidot adnak: $\text{AgNO}_3 + \text{KI} = \text{AgI} + \text{KNO}_3$.

A művelődéstörténet számára fényérzékenysége miatt különösen fontos: fény hatására elbomlásakor jód és ezüst keletkezik. Ezt a tulajdonságát hasznosították a camera obscura hátsó falán megjelenő kép rögzítésére. Már a 16. sz.-ban megfigyelték, hogy az ezüstvegyületek a fény hatására megfeketednek (Georg Fabricius, *De metallicis rebus ac nominibus observationes variae et eruditae*, Zürich, 1565), de az így létrejövő elváltozásokat nem sikerült megőrizni. Később rövid időre meg tudták állítani a fotogrammok eltűnését (Johann Heinrich Schulze, 1727; Thomas Wedgwood, 1802). 1838-ban Louis Jacques Mandé Daguerre fedezte fel, hogy az ezüst-jodid fényérzékenysége nagyobb, mint a korábban használt ezüst-nitrát és ezüst-kloridé. Arra is rájött, hogy a fényérzékeny réteggel bevont rézlemezen lappangó képet higanygőz segítségével láthatóvá lehet tenni, és nátrium-kloriddal a feketedést meg lehet állítani. Így született meg a dagerrotípiá, ami a fényképezés széles körű elterjedéséhez vezetett. Amikor felfedezték, hogy az ezüst-bromid fény-

A képen az ezüst-jodid egyáltalán nem látható, mivel a digitális fényképezésnél semmi szerepe nincs

érzékenysége még nagyobb, az ezüst-jodid alkalmazása visszaszorult. Legtovább kontaktmásoló fotópapírok készítéséhez használták: az ezüst-bromid-emulzióhoz 32–50 mólszázalék ezüst-jodidot adtak. A digitális fényképezés elterjedésével a kémiai képrögzítés szerepe jelentősen csökkent.

Bartók István